

Rapport nr. 18 van de WRR onder de loep

In juni jl. publiceerde de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (WRR) een nota over de *Plaats en toekomst van de Nederlandse industrie*. In de nota wordt aangegeven op welke wijze de Nederlandse industrie zou kunnen bijdragen aan een opleving van de kwakkelende economie. De aanbevelingen van het rapport zijn betrekkelijk enthousiast ontvangen. Dat is niet onbegrijpelijk nu het duidelijk wordt, dat het werkgelegenheidsbeleid dat de afgelopen jaren is gevoerd, grotendeels als mislukt moet worden beschouwd. De werkloosheid heeft inmiddels een naoorlogs record bereikt, en ook de vooruitzichten geven weinig hoop op een verbetering van de situatie.

In dit nummer van *ESB*, dat geheel aan het WRR-rapport is gewijd, licht de voorzitter van het project, prof. dr. A. van der Zwan, nog eens toe hoe het voorgestelde industriële reveil gestalte moet krijgen. Het blijkt dat onze industrieformule (met een oververtegenwoordiging van de „middle industry”) niet zo gelukkig is. De industriële structuur moet veelzijdiger worden en zich meer ontwikkelen in de richting van „late industries”. Bovendien moet meer nadruk worden gelegd op produktiedifferentiatie en niet-prijs-elementen. In concreto betekent dit volgens Van der Zwan: een opwaarding van de *intermediaire sector* (aardolie, chemie, staal); een revitalisering van de *gevoelige sectoren* (kleding, schoeisel, meubelen enz.) en een versterking van de „equipment”-sector (machine- en apparatenbouw, elektrotechniek, transportmiddelen en instrumenten). Om de industriële structuur te versterken moet het investeringsvolume de komende vijf jaar met f. 7 mrd. extra omhoog. Dank zij de werking van de multiplier in de economie, kan de impuls van de overheid beperkt blijven tot f 2 mrd. De beleidsaanbevelingen zijn overigens gebaseerd op vier verschillende economische modellen. Deze werkwijze is door Van der Zwan een paar jaar geleden al in *ESB* gepropageerd.

Naast de specifieke richting, waarin de industriële structuur zich zou moeten ontwikkelen, heeft de WRR ook ideeën naar voren gebracht over de institutionele vormgeving van het industriebeleid. De uitvoering ervan zou in handen moeten komen van een z.g. regeringscommissie. Enerzijds zou daardoor een grote mate van deskundigheid zijn gegarandeerd, anderzijds zou zo'n commissie niet met handen en voeten gebonden zijn aan een „lastige” achterban en een inconsistent parlement. Hierbij wordt herinnerd aan de praktijk van de NEHEM.

In dit nummer wordt het WRR-rapport vanuit verschillende gezichtspunten becommentarieerd. Van Eijk is nagegaan hoe het idee van Van der Zwan over het gebruik van verschillende modellen heeft uitgepakt. Mennes bekijkt o.a. de voorgestelde verandering van onze industriële structuur. Beek en Ter Heide leveren, elk vanuit een verschillende invalshoek, kritiek op het voorstel van de regeringscommissie.

Ter inleiding gaat De Hen eerst in op de industriepolitiek die, vanaf 1931, in Nederland is gevoerd. Sinds de jaren dertig blijken er vele pogingen te zijn ondernomen om de industriële structuur te versterken. De effectiviteit daarvan was niet altijd even groot. „De oude wapens van het industriebeleid: overreding, indirecte pressie, het voeren van onderhandelingen op bedrijfstakniveau, en waar mogelijk

op ondernemingsniveau, zijn tot nu toe niet in staat gebleken de oplossing van de problemen dichterbij te brengen”, volgens De Hen.

Van Eijk bespreekt de modelexercities in het WRR-rapport. De WRR heeft, volgens Van Eijk, niet veel bereikt met het gebruik van alternatieve modellen. De Raad zou er naar zijn mening beter aan hebben gedaan te proberen met verschillende specificaties op cruciale punten de invloed van alternatieve veronderstellingen te achterhalen.

Mennes gaat o.a. in op het activeren van en oriënteren op comparatieve kostenvoordelen, zoals door de WRR aanbevolen. Ten aanzien van het „revitaliseren” van de z.g. „gevoelige sectoren”, waarschuwt hij ervoor, dat dit niet mag leiden tot een protectionistische politiek. Wat de „equipment”-sector betreft, stelt Mennes dat in deze sector produktiedifferentiatie van groot belang is. Dat is echter niet de sterkste kant van onze economie. Bovendien spelen bij produktiedifferentiatie schaalvoordelen, die kleinere landen vanwege hun relatief kleine thuismarkt in veel mindere mate kunnen benutten, een belangrijke rol. Aan het slot van zijn artikel haalt Mennes prof. Kindleberger aan, die op basis van een recente studie het effect van het overheidsbeleid van een aantal industrielanden op hun aandelen in de wereldhandel sterk relativeert. Op de korte termijn kan de overheid wel wat invloed uitoefenen, maar op de lange duur zijn de krachten van de comparatieve voordelen sterker. „Policy can do little to mold these”, aldus Kindleberger.

Ook Beek tracht in zijn artikel aan te geven waarom niet al te veel kan worden verwacht van overheidsbeleid, en zeker niet van een regeringscommissie. Zo'n commissie komt volgens Beek of koud te staan omdat er omheen wordt gelopen, of de „objectieve, professionele leden” ervan blijken zich te ontpoppen als belangenbehartigers, als enige mogelijkheid om hun werk effectief te doen. Beek ziet meer in een uitbreiding van de PBO.

Ter Heide, ten slotte, ziet ook weinig heil in een regeringscommissie. Hij erkent dat belangengroepen van nature een conserverende invloed hebben, gebaseerd op „vested interests”, maar vraagt zich af of dit probleem door een organisatorische kunstgreep kan worden opgelost. Omdat onze economie geen hiërarchische structuur heeft, is een vrijwillige respons alleen mogelijk als alle betrokkenen de globale richting en uitvoering van het structuurbeleid accepteren. Belangrijker vindt Ter Heide echter nog dat werkgevers en werknemers zich gemakkelijk van zo'n regeringscommissie kunnen distantiëren, waardoor de kans op vrijwillige medewerking bij de uitvoering van het beleid belangrijk kleiner wordt. „De factor van de inderdaad soms remmende invloed van belangengroepen moet worden afgewogen tegen het positieve element van de verantwoordelijkheid, die belangengroepen expliciet dragen indien ze als zodanig bij de uitvoering betrokken zijn”.

Naast punten van kritiek, heeft iedere auteur ook veel waardering voor het rapport. Volgens Ter Heide is de belangrijkste bijdrage van het WRR-rapport, dat het een „zeer stevige hoeksteen” heeft aangedragen voor een brede consensus, zonder welke het voeren van een sectorstructuurpolitiek in het geheel geen succes kan hebben.

T. de Bruin